

Kielioppi rakennelmana ja resurssina

Kieliopin kielikuvat kielitieteessä

1 Johdanto

Kielioppi on yksi kielitieteen keskeisimmistä käsitteistä, ja monet kielentutkijat kuvaavatkin kielioppia, sen muodostamaa järjestelmää ja tähän järjestelmään kuuluvia kielellisiä elementtejä tieteellisissä artikkeleissaan. Suuri osa tästä kuvauksesta hyödyntää **kielikuvia** eli on **kielikuvallista**. *Kielikuvalla* tarkoitetaan kielellisen ilmauksen käyttöä sen kirjaimellisesta merkityksestä poikkeavalla tavalla (Ratia 2007, 131). Esimerkiksi Tieteen termipankin *kielioppi*-termille antama määritelmä on kielikuvallinen.

(1) kielen järjestelmä ja *rakenne* tai sen kuvaus (Tieteen termipankki s.v. *kielioppi*)¹

Määritelmä kuvaa kielioppia ensin *järjestelmänä* ja sitten *rakenteena*. Näistä *rakenne*-sana herättänee mielikuvia konkreettisista rakenneosista ja niiden muodostamista rakennelmista. Abstraktina oliona kieliopilla ei luonnollisesti ole konkreettista rakennetta, vaikka yksittäiset kielen elementit voivatkin saada fyysisen muodon tullessaan kirjoitetuiksi ylös. Itse kielioppi ei kuitenkaan ole fyysisenä olemassa – ei edes kieliopin kuvauksissa. Näin huomataan, että edes kieliopin määrittelyssä ei voida välttyä kielikuvien käytöltä; kielikuvat ovat siis keskeinen keino puhua kielestä ja kieliopista.

---

1 Esimerkkeihin lisätyt kursiivit ja lihavoinnit kirjoittajan.

Tässä katsauksessa tarkastelen kieliopin käsitteen kielikuvallista käyttöä kielitieteellisissä tutkimusartikkeleissa. Katsauksen tavoitteena on kuvata niitä tyypillisiä kielikuvallisuuden keinoja, joita kieliopista puhumiseen kielitieteellisessä kontekstissa käytetään. Katsaus on jatkoa tutkimukselleni (Teeri-Niknamoghdam 2022), jossa tarkastelen *kielioppi*-termin polysemiaa eli monimerkityksisyyttä kielitieteellisissä tutkimusartikkeleissa.

Tutkimuksen aineistona ovat *Virittäjä*-lehdessä julkaistuista tieteellisistä artikkeleista poimitut 80 *kielioppi*-lekseemin sisältävää virkettä, joista olen tunnistanut kielikuvallisuutta. Olen luokitellut esiintymät semanttisiin kategorioihin sen mukaan, millaisena ne käsittävät kieliopin. Analyysitapani noudattaa kognitiivisena metaforateorian tunnetun tutkimussuuntauksen vakiintunutta esitystapaa ja käsitteistöä.

Katsauksen rakenne on seuraava: Luvussa 2 esittelen kielikuvien tutkimuksen keskeisiä termejä ja kieleen liittyvien kielikuvien aiempaa tutkimusta. Luvussa 3 kuvaan kieliopin käsitteen kielikuvallista käyttöä aineistossani. Luvussa 4 esitän yhteenvedon kirjoitukseni keskeisistä havainnoista.

2 Kielikuvien tutkimus ja kieltä koskevat kielikuvat

Kielitieteen alalla kielikuvien tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota erityisesti **metaforiin** ja **metonymeihin**, joiden tarkastelu sai tuulta purjeisiinsa George Lakoffin ja Mark Johnsonin (1980) *Metaphors we live by*-klassikkoteoksen myötä. Teoksessaan Lakoff ja Johnson (mts. 3–4) esittävät, että metaforat ja muut kielikuvat ovat muutakin kuin kielen retorisia keinoja, jollaisina ne oli aiemmin esimerkiksi kirjallisuudentutkimuksen piirissä pitkälti ymmärretty (esim. Päivärinta 2010, 7–9). Näin sai alkunsa kognitiivisena metaforateorian tunnettu tutkimussuuntaus, jonka lähtöoletuksena on se, että kielikuvat heijastavat tapaamme hahmottaa maailmaa ja sen ilmiöitä (Lakoff–Johnson 1980, 3–4).

Kognitiivisen metaforateorian keskiössä ovat suuntauksen nimen mukaisesti metaforat: Metaforassa kaksi käsitettä kytketään yhteen siten, että niiden välille muodostuu samankaltaisuussuhde. Esimerkkejä metaforisesta ilmauksesta ovat *rakkaus polttaa* tai *pääni ei toimi aamuisin*, joista ensimmäinen yhdistää RAKKAUDEN² ja TULEN käsitteet, toinen taas MIELEN ja KONEEN (ks. Lakoff–Johnson 1980, 27, 49). Metaforan avulla monimutkaiset ja abstraktit käsitteet, kuten RAKKAUS tai MIELI, voidaan siis hahmottaa konkreettisempien käsitteiden, kuten KONEEN ja TULEN avulla.

Myös metonymiit luovat kytköksiä käsitteiden välille, mutta – toisin kuin metaforat, jotka sitovat yhteen toisilleen etäisiä käsitteitä – metonymiit yhdistävät käsitteitä, jotka ovat läheisessä suhteessa keskenään (Onikki 1997, 108). Esimerkki metonymisesta ilmauksesta on *luin ke-sällä Kafkan*, jossa ilmaus *Kafkan* viittaa kirjailija Franz Kafkan teokseen; ilmaus edustaa täten metonymia TEKIJÄ MERKITSEE TEOSTA (Lakoff–Johnson 1980, 35, 38).

Fennistiikassakin metaforien ja metonymiien tutkimus on ollut arkipäivää jo vuosikymmeniä, ja metaforat ovat nykyisillään suosittu aihe esimerkiksi pro gradu -töissä ja väitöskirjoissa (esim. Kela 2007; Teeri-Niknamoghdam 2021). Metaforatutkimuksen runsaudensarvesta

2 Merkitseen käsitteet tästä lähtien KAPITEELEIN. Merkintätapa noudattaa kognitiiviseen metaforatutkimukseen vakiintunutta konventiota.

huolimatta kieleen liittyvistä käsitteistä käytettyjä metaforia on tutkittu fennistiikassa verrattain vähän. Anne Mäntynen (2003, 129) on kuvannut kielijutuissa eli kieltä koskevista yleistajuisista kirjoituksista esiintyviä metaforia ja havainnut, että kielijutuissa kieli ymmärretään usein elävänä organismina, joka ”syntyy, elää ja kuolee”. Jasmin Palsa (2016, 30) on huomannut yhdeksäsluokkalaisten kielioppikäsitteitä tarkastelevassa tutkimuksessaan, että oppilaat hahmottavat KIELIOPIN käsitettä rakennusmetaforien avulla. Maria Ahlholm (2017, 100–101) taas on sivunnut kahta kielestä tavanomaisesti käytettyä kielikuvaa: kielellisten elementtien kategorisointiin liittyvää KIELI ON LOKERIKKO -metaforaa (kapiteelit kirjoittajan) ja metaforista *sanavarasto*-ilmausta.

Muita kieliä koskevista kieleen liittyviä metaforia käsittelevistä tutkimuksista tämän kirjoituksen kannalta keskeinen on Ian Cushingin (2019) artikkeli, jossa analysoidaan kieliopin metaforia englannin kielen opettajien keskusteluissa. Cushingin (mts. 163–164) tutkimuksen mukaan opettajat yhdistävät kieliopin useimmiten johonkin negatiiviseksi ymmärrettävään käsitteeseen, kuten SÄÄNTÖKIRJAAN. Kielenopettajien kielestä tehty havainto on mielenkiintoinen vertailukohta tässä kirjoituksessa tarkasteltaville kielentutkijoiden kirjoituksille, sillä oletettavaa on, että kielentutkijoiden – erityisesti kielioppiin perehtyneiden – käsitys kieliopista on pääsääntöisesti positiivinen. Näin voidaan arvella, että kielentutkijoiden teksteissä kielioppi ei ensisijaisesti yhdisty negatiiviseksi ymmärrettäviin käsitteisiin. Tätä hypoteesia lähdenkin seuraavaksi testaamaan tutkimukseni aineiston avulla.

3 *Kieli opin kielikuvallinen käyttö kielitieteellisissä artikkeleissa*

Tässä luvussa tarkastelen KIELIOPPI-käsitteen kielikuvallista käyttöä aineistossani. Ennen kielikuvallisen käytön selvittämistä on kuitenkin hyvä tuoda esille *kielioppi*-termin polyseemisyys: termillä *kielioppi* voidaan nimittäin viitata niin kielijärjestelmään itseensä, tämän kielijärjestelmän deskriptiiviseen tai normatiiviseen kuvaukseen sekä kielijärjestelmää koskevaan metatietoon (Vilkuna 2006, 12; Teeri-Niknamoghdam 2022). Termin *kielioppi* polysemiolla on jonkin verran merkitystä sille, millaisiksi aineistostani nousevat kielikuvat analysoidaan. Nostan polysemiaan liittyvät huomiot esille analyysin edetessä niissä kohdin, joissa kielikuvan analyysi edellyttää tietoa polysemiasta.

Taulukkoon 1 on listattu aineistostani havaitut metafora- ja metonymiityypit frekvenssin mukaisessa järjestyksessä. Kognitiivisen metaforateorian merkintätapoja noudattaen kuvaan metaforat muodossa X ON Y ja metonymiit muodossa X MERKITSEE Y:TÄ.

Kielikuvien käsittely on jaettu kahteen alalukuun, joista ensimmäinen koskee KIELIOPIN metonymiaa ja toinen metaforisuutta. Aineistoiesimerkkien yhteydessä esitän koodin, joka ilmaisee, minä vuonna, missä numerossa ja millä sivulla esiintymä on julkaistu *Virittäjässä*: esimerkiksi koodi 2021.2.162 viittaa vuoden 2021 toisen numeron sivuun 162.

3.1 *Kieli opin metonymia*

Kuten taulukosta 1 nähdään, aineistossani selvästi yleisin KIELIOPPI-käsitteeseen liittyvä kielikuva on metonymi TEOS MERKITSEE TEKIJÄÄ, joka on luvussa 2 esitetystä ilmauksesta *luin kesällä Kafk n* johdetun metonymin TEKIJÄ MERKITSEE TEOSTA skemaattinen vastakohta.

Taulukko 1. Metaforat ja metonyymit aineistossa.

Metafora / metonyymi	Määrä
TEOS MERKITSEE TEKIJÄÄ	25
KIELIOPPI ON TILA	11
KIELIOPPI ON RAKENNELMA	8
KIELIOPPI ON MUOVAUTUVAA AINETTA	7
KIELIOPPI ON KUMPPANI	7
KIELIOPPI ON AUKTORITEETTI	7
KIELIOPPI ON RESURSSI	7
KIELIOPPI ON KONE	4
KIELIOPPI ON ORGANISMI	4
Yhteensä	80

Metonyymi TEOS MERKITSEE TEKIJÄÄ on tavanomainen silloin, kun KIELIOPPISTA puhutaan merkityksessä 'kuvaus kielestä' (ks. Vilkuna 2006: 12). Esimerkissä 2 ilmauksella *kielioppi* siis viitataan metonymisesti kieliopin tekijöihin. Myös esimerkissä 3 on kyse metonymiasta: esimerkkejähän eivät anna kielioppikirjat vaan niiden tekijät.

- (2) [2020.4.541]
Edelleen **kielioppi** täsmentää, että tämä tarkoitejoukko voi olla rajattu tai rajaamaton – –
- (3) [2010.1.6]
Nollapaikkaisuuden ja subjektittomuuden kuvauksen rinnalla **kieliopit** kuitenkin *antavat* myös *esimerkkejä* siitä, kuinka sääverbejä on mahdollista käyttää referentiaalisten subjektien ja objektien kanssa.

Esimerkkien 2 ja 3 tapaisissa ilmauksissa on mahdollista nähdä myös personifikaatiota, jossa kielioppikirjalle annetaan ihmismäisiä ominaisuuksia, kuten kyky *täsmentää* tai *antaa esimerkkejä*. Myös Lakoff ja Johnson (1980, 33–35) ovat pohtineet personifikaation ja metonymian rajoja ja tulleet siihen tulokseen, että personifikaatiosta on kyse silloin, kun kielikuvalliselle ilmaukselle ei ole mahdollista löytää ihmisreferenttiä: tästä esimerkkinä he antavat ilmauksen *cancer finally caught up with him*. Koska esimerkkien 2 ja 3 tapauksessa *kielioppi*-termin esiintymille on mahdollista löytää ihmisreferentti, olen tulkinnut tapaukset metonymiaksi personifikaation sijaan.

3.2 Kieli opin metaforisuus

Kuten taulukko 1 osoittaa, aineistossani KIELIOPPI-käsitteen metaforinen käyttö on selvästi metonymista käyttöä monipuolisempaa. Olen tunnistanut aineistostani kahdeksan erilaista metaforatyyppiä, joita käsittelen tässä luvussa frekvenssijärjestyksessä.

Aineistoni yleisin metaforatyyppi on KIELIOPPI ON TILA, joka kattaa erilaisia ilmauksia, joissa kieliopin ymmärretään muodostavan jonkinlainen – yleisimmin rajattu – tila, jonka

sisälle kielioppiin kuuluvat elementit sijoittuvat. Tällainen tila voi olla jakaantunut erilaisiin kerroksiin, kuten esimerkki 4 osoittaa.

- (4) [2012.4.525]
Epäsymmetria ilmenee kuitenkin **kieliopissa** *kaikilla tasoilla*, ei vain lauseyhdistelmissä, kun elementit liittyvät toisiinsa täydentämisen ja määrittämisen tapauksissa.

Esimerkissä 5 KIELIOPPI ymmärretään tilaan liittyvän keskus–periferia-jaon kautta. Esimerkissä 6 metaforista tilaa taas kuvataan yksinkertaisesti ilmauksella *paikan*.

- (5) [2013.2.205]
Konstruktiokieliopissa korostui alusta alkaen idiomaattisten ilmausten tutkiminen, sillä tarkoituksena oli osoittaa, että kielen kaikki yksiköt ovat yhdenvertaisia eikä mitään **kieliopin periferiaa** ole olemassa.
- (6) [2012.1.92]
Näitä kolmea tutkimusta yhdistävänä piirteenä voi kuitenkin pitää sitä, että ne haluavat irtaantua finiittiverbikeskeisestä kielikäsityksestä ja osoittaa finiittiverbittömien konstruktioiden *paikan* **kieliopissa**

Erityisesti esimerkit 4 ja 6 ovat sukua Ahlholmin (2017, 100) esittelemälle KIELI ON LOKERIKKO -metaforalle, jossa ”lokerikko antaa kielen rakenteesta kaksiulotteisen kuvan”. Tässä kielen lokerikossa jokaisella kielellisellä elementillä on siis oma paikkansa, ja paikat voivat sijaita lokerikon eri tasoilla.

KIELIOPPI käsitteistetään aineistossani usein myös RAKENNELMANA (vastaavista havainnoista ks. Saaristo 2015, 269; Palsa 2016, 30; Cushing 2019, 167–170). KIELIOPPI ON RAKENNELMA -metaforaa havainnollistettiin jo tämän kirjoituksen alussa esimerkissä 1 Tieteen termipankista (s.v. *kielioppi*) poimitulla *kielioppi*-termin määritelmällä, jossa KIELIOPPI kuvattiin kielen *rakenteena*. Esimerkit 7 ja 8 edustavat metaforatyypin käyttöä aineistossani: esimerkissä 7 KIELIOPPI nähdään ajassa rakentuvana asiana. Esimerkissä 8 kieliopin rakentajiksi taas nimetään kielenkäyttäjät, joiden rakentama kielioppi voi olla *monimutkainen* tai *yksinkertainen*.

- (7) [2012.4.526]
Langacker (2011) korostaakin **kieliopin** dynaamisuutta, *rakentumista* ajassa.
- (8) [2016.1.66]
King (mts. 66–79) kirjoittaa kieliopin yksinkertaistumisesta (*simplification*) ja toteaa, että *lapsien rakentama kielioppi* on harvoin *monimutkaisempi* kuin edellisen sukupolven.

Aineistossani KIELIOPPI-käsite yhdistetään myös MUOVAUTUVAAN AINEESEEN, jolloin KIELIOPPI voidaan ymmärtää muovattavissa olevana ja siten muodoltaan vakiintumattomana systeeminä. Cushing (2019, 158) viittaa tällaiseen muovautuvaan aineeseen sanalla *putty*, jolla on merkitys ’kitti, tasoite’. Esimerkit 9 ja 10 havainnollistavat kyseisen metaforatyypin käyttöä aineistossani: esimerkeissä KIELIOPPI *muotoutuu* käytössä ja *sulautuu* toisiin kielen osa-alueisiin – KIELIOPIN voikin siis nähdä olevan kitin sijasta jonkinlaista vahaa.

- (9) [2019.1.6]
Yhteistä suuntauksille on näkemys kieliopin käyttöpohjaisuudesta: **kielioppi on muotoutunut ja muotoutuu** jatkuvasti kielenkäytössä.
- (10) [2011.4.576]
-- sanasto ja **kielioppi sulautuvat** toisiinsa --

Aineistoni perusteella KIELIOPPI saa kielentutkijoiden teksteissä myös hyvin vastakkaisia käsitteistyksiä, kuten KUMPPANIN ja AUKTORITEETIN roolit. Esimerkissä 11 KIELIOPPI – tai pikemminkin koko kielisysteemi – kuvataan kielen eri osa-alueiden kumppanuutena ja yhteistoimintana. Toisaalta esimerkissä 12 KIELIOPPI nähdään auktoriteettina, jonka luomat säännöt ohjaavat kielen muita elementtejä.

- (11) [2013.2.161]
Tässä **kieliopin** ja kontekstin *yhteispelissä* piilee valtava voimavara.
- (12) [2020.4.544]
Toisin sanoen attribuuttien – hyvin harvinaistenkin – merkintää *ohjaavat* normittamattoman **kieliopin säännöt**, jotka syystä tai toisesta näin kytkevät komitatiivin, temporaalin ja distributiivin instruktiiviin.

Esimerkin 12 edustama metafora KIELIOPPI ON AUKTORITEETTI muistuttaakin Cushingin (2019, 163–164) tutkimuksessa esiin tuotua GRAMMAR IS A RULEBOOK -metaforaa. Toisin kuin Cushingin (mts.) kielienopettajien keskusteluja sisältävässä aineistossa, tämän tutkimuksen aineistossa KIELIOPPI ON AUKTORITEETTI ei kuitenkaan erotu selvästi käytetyimpänä metaforana. Näin aineistoni tukee luvussa 2 tekemääni hypoteesia siitä, etteivät kielentutkijat käsitteistä KIELIOPPIA ensisijaisesti negatiiviseksi asiaksi, jollaiseksi auktoriteetti tässä yhteydessä ymmärretään.

KIELIOPPIA hahmotetaan myös resurssina, jolloin saadaan metafora KIELIOPPI ON RESURSSI. Tässä metaforassa KIELIOPPI nähdään työkaluna tai muunlaisena keinona, jota kielenkäyttäjät hyödyntävät kommunikoidessaan. Ksenija Bogetić (2017, 200) on havainnut samantyyppistä metaforista käyttöä englanninkielisistä uutisteksteistä. Myös Cushing (2019, 167) nostaa vastaavan metaforan esille ja toteaa sen hahmottavan KIELIOPIN käsitteen enemmän ilmaissunvapauden kuin rajoitusten kautta, jolloin resurssimetafora asettuu auktoriteettimetaforan vastakohdaksi. Esimerkissä 13 KIELIOPPI kuvataan joukkona resursseja, joiden avulla erilaisia kielellisiä merkityksiä voidaan ilmaista. Esimerkissä 14 taas kieleen liittyvä metatieto nähdään välineistönä, jolla kieltä tarkastellaan. Huomionarvoista on, että esimerkeissä 13 ja 14 *kielioppi*-termiä käytetään eri merkityksissä: esimerkissä 13 merkityksessä 'kielijärjestelmä', esimerkissä 14 'metatieto kielijärjestelmästä' (*kielioppi*-termin polyseemisistä merkityksistä ks. luvun 3 alku).

- (13) [2018.3.325]
Yksikön 2. persoonan avoin käyttö on kuitenkin jo vanhastaan ollut osa suomen **kieliopin resursseja**.
- (14) [2020.4.546]
Sikäli kuin tämän artikkelin esimerkit kompleksisista, suomen sijamuotojen morfosyntaksiin sopivista lausekkeista voidaan hyväksyä enemmän tai

vähemmän kieliopillisiksi, niitä ei perinteisen **kieliopin välinein** oikeastaan voikaan pitää minään muuna kuin substantiivien taivutusmuotoina.

Resurssimetaforaan läheisesti liittyvä metafora on KIELIOPPI ON KONE, jossa kielioppi nähdään koneena, jonka tuote kielenkäyttö on. Esimerkki 15 havainnollistaa metaforatyyppin käyttöä aineistossani.

- (15) [2010.3.348]
 Kielenkäyttö ei ole vain leksikon ja **kieliopin tuotosta**, vaan syötöstä, joka vaikuttaa takaisin kielioppiin ja leksikkoon.

KIELIOPPI ON KONE -metaforan käsitteelliseksi vastakohdaksi asettuu aineistossani esiintyvä KIELIOPPI ON ORGANISMI, jossa KIELIOPPI kuvataan syntyvänä, kasvavana ja lopulta kuolevana elionä (ks. Mäntynen 2003, 129). Myös Bogetićin (2017, 199) aineistossa kyseiset metaforat asetetaan vastakkain ilmauksessa ” – – treat the *language* used by everyone in the room as – – ‘something organic, holistic, a living system’. *Language isn’t a machine* – – ” (kursiivit kirjoittajan). Esimerkit 16 ja 17 edustavat KIELIOPPI ON ORGANISMI -metaforaa. Esimerkissä 16 kieliopin kuvataan syntyvän ja kehittyvän. Esimerkissä 17 taas yksittäisten kieliopillisten kategorioiden kuvataan syntyvän kieleen.

- (16) [2013.2.160]
 Itse asiassa toimintaan kehottamisen synty tuntuu olevan ihmisen sosiokognitiivisessa kehityksessä paljon syvemmällä kuin kielellisissä merkityksissä ja niiden (konventionaalisissa) ilmentymissä, **kieliopin synnyssä** ja *kehityksessä*.
- (17) [2011.1.22]
 Sen lisäksi, että kohdekieleen *syntyy* mallinantajakielen **kielioppia** vastaava kieliopillinen kategoria – –

Kuten tässä luvussa esitetty analyysi osoittaa, KIELIOPPI-käsitteen metaforinen käyttö on kielitieteellisissä artikkeleissa yhtäältä vaihtelevaa ja monipuolista, toisaalta melko vakiintunutta ja jopa eri kielten puhujien välillä jaettua (ks. Bogetić 2017; Cushing 2019). Lynne Cameron (2008, 202) onkin todennut, että metaforat ovat erilaisten ihmisryhmien jakamia käytänteitä, jotka vakiintuvat ryhmäläisten, tämän tutkimuksen tapauksessa esimerkiksi suomeksi kirjoittavien ja suomenkielisiä tutkimusartikkeleita lukevien kielentutkijoiden, kieleen. Jatkoa ajatellen kielentutkijoiden käyttämien metaforien vertailu suomea puhuvien ei-kielentutkijoiden käyttämiin metaforiin olisikin mielenkiintoinen tutkimusaihe, sillä sen avulla päästäisiin käsiksi siihen, miten kielentutkijoiden ja ei-kielentutkijoiden käsitteistyksen KIELIOPPISTA eroavat toisistaan.

4 Lopuksi

Tässä katsauksessa olen osoittanut, että kieliopista puhuessaan tutkijat käyttävät vaihtelevia mutta kieliopin kuvaukseen vakiintuneita vaikuttavia kielikuvia. Aineistossani kielioppia lähestytään yhtäältä kumppanin, toisaalta auktoriteetin näkökulmasta. Kielioppi voidaan myös

ymmärtää jonkinlaisena rajattuna tilana, johon kielioppiin kuuluvat elementit ovat järjestäytyneet. Lisäksi kielioppi voidaan käsittää muovautuvaksi aineeksi ja rakennelmaksi sekä resurssiksi, koneeksi ja eläväksi organismiksi. KIELIOPIN kielikuvallinen käyttö näyttääkin, että KIELIOPPI on monimutkainen käsite, jonka hahmottaminen vaatii metaforista ajattelua.

KRISTA TEERI-NIKNAMMOGHADAM

krista.teeri-niknammoghadam@helsinki.fi
Suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto
Helsingin yliopisto

Lähteet

Aineslähteet

Virittäjässä vuosina 2010–2021 julkaistuista tutkimusartikkeleista poimittu aineisto. Virittäjää julkaisee Kotikielen Seura, Helsinki. Saatavissa <https://journal.fi/virittaja>.

Kirjallisuuslähteet

- AHLHOLM, MARIA 2017: Käyttöpohjainen kielioppi kuntoutuksen perustaksi. ANU KLIPPI, ANNA-MAIJA KORPIJAAKKO-HUUHKA, MATTI LEHTIHALMES ja PIRKKO RAUTAKOSKI (toim.): *Afasia. Aikuisiän kielihäiriöiden aivoperusta ja kuntoutus*, 99–113. Gaudeamus, Helsinki. <http://hdl.handle.net/10138/309900>
- BOGETIĆ, KSENIJA 2017: Language is a ‘beautiful creature’, not an ‘old fridge’. Direct metaphors as corrective framing devices. *Metaphor and the Social World* 7 (2), 190–212. <https://doi.org/10.1075/msw.7.2.02bog>
- CAMERON, LYNNE 2008: Metaphor and talk. RAYMOND W. GIBBS (toim.): *The Cambridge handbook of metaphor and thought*, 197–211. Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816802.013>
- CUSHING, IAN 2019: Resources not rulebooks. Metaphors for grammar in teachers’ metalinguistic discourse. *Metaphor and the Social World* 9 (2), 155–176. <https://doi.org/10.1075/msw.18022.cus>
- KELA, MARIA 2007: Jumalan kasvot suomeksi. *Metaforisaatio ja erään uskonnollisen ilmauksen synty*. Jyväskylä Studies in Humanities 82. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3069-1>
- LAKOFF, GEORGE – JOHNSON, MARK 1980: *Metaphors we live by*. Chicago University Press, Chicago.
- MÄNTYNEN, ANNE 2003: *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- ONIKKI, TIINA 1992: Paljon pystyssä. LAURI HARVILAHTI, JYRKI KALLIOKOSKI, URPO NIKANNE ja TIINA ONIKKI (toim.): *Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin*, 33–59. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- PALSA, JASMIN 2016: ”Ollaan rehellisiä mikä hitto on kielitieto”. *Yhdeksäsluokkalaisten käsitykset kieliopista ja kielitiedosta*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201606062896>
- PÄIVÄRINTA, ANNE 2010: Kognitiivinen metafora runoanalyysin selkärunkana? Dylan Thomasin ”After the funeral” -runon ruumiilliset kielikuvat ja koherenttiuden haaste. *Avain. Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti* 4, 5–23. <https://doi.org/10.30665/av.74817>
- RATIA, TAINA 2007: Runon kuvakielisyyden ulottuvuudet. ”Niin kuin äärimmäistä olisi kutsuttu”. SIRU KAINULAINEN, KAISU KESONEN ja KAROLIINA LUMMAA (toim.): *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin*, 121–143. Vastapaino, Tampere.

- SAARISTO, PEKKA 2015: Grammar is the heart of language. Grammar and its role in language learning among Finnish university students. JUHA JALKANEN, ELINA JOKINEN ja PEPPI TAALAS (toim.): *Voices of pedagogical development. Expanding, enhancing and exploring higher education language learning*, 279–318. Research-publishing.net, Dublin. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2015.000296>
- TEERI-NIKNAMMOGHADAM, KRISTA 2021: Edessä ja edellä. *Suomen ete-vartaloisten tilagrammien merkitykset ja metaforisuus*. Turun yliopiston julkaisuja B 537. Turun yliopisto, Turku. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8437-4>
- 2022: Mitä *kielioppi* tarkoittaa? *Kielioppi*-sanan merkitykset ja käyttö kielitieteellisissä artikkeleissa. Esitelmä konferenssissa XLVII Kielitieteen päivät. Turku, 12.–14.5.2022. Abstrakti luettavissa: https://sites.utu.fi/ktp2022/wp-content/uploads/sites/1008/2022/05/Book-of-Abstracts_9_5_2022.pdf [viitattu 14.8.2022].
- Tieteen termipankki 1.4.2022: Nimitys: kielioppi. Saatavissa <https://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:kielioppi> [viitattu 1.4.2022].
- VILKUNA, MARIA 2006: *Kieliopin* monet merkitykset ja *Iso suomen kielioppi*. MINNA HARMANEN ja MARI SIIROINEN (toim.): *Kielioppi koulussa*, 11–24. Äidinkielen opettajain liitto, Helsinki.